

Bosanska i hercegovačka vinogradarska baština (1800.-1878.) s uvodnim pogledom na bitna razvojna obilježja od završnih desetljeća XV. do konca XVIII. stoljeća

Koncem srpnja 2006. iz tiska je izišla knjiga pod naslovom *Bosanska i hercegovačka vinogradarska baština (1800.-1878.) s uvodnim pogledom na bitna razvojna obilježja od završnih desetljeća XV. do konca XVI-II. stoljeća*. Autor ovoga vrijednoga i po mnogočemu originalnoga djela jest mr. sc. Rudolf Kraljević, umirovljeni dugogodišnji djelatnik Pedagoškoga fakulteta, današnjega Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i pisac niza znanstvenih, stručnih i stručno-publicističkih članaka iz vinogradarske povijesti te zapažene monografije s naslovom *Vinogradarski slom i demografski rasap južne Hrvatske u osvit 20. stoljeća (Vinogradarstvo Dalmacije 1850.-1904.: uspon, procvat, klonuće)* /Književni krug, Split, 1994./ Knjiga – čiji su sunakladnici Sveučilište u Mostaru, Agronomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Matica hrvatska Mostar te Matica hrvatska Čitluk – tvrdoga je uveza, opsega 208 stranica, s deset tabličnih prikaza, opsežnom literaturom koja obuhvaća suvremene publikacije (njih ukupno 53), povijesne objavljene izvore (45), povijesne neobjavljene izvore (5) te dokumente iz Arhiva Hercegovine u Mostaru (44). Tekst prate dokumentarne, eksplikativne i komparativne referentne bilješke, pisane po klasičnom europskom modelu. Ima ih 290.

S obzirom na strukturu, broj obrađenih aktualnih pitanja te metodičku i metodološku opremljenost, ovo djelo predstavlja osebujno, prethodno sintetičko priopćenje o najznačajnijim spoznajama iz kasnokotromanićke i ranoturske Bosne s jezgrovitim prikazom vinogradarsko-vinarskoga uspona od 1878. do 1918., a ujedno je i najava opsežnoga projekta koji bi u dvije tematske i kronološke cjeline obradio bosanskohercegovački vinogradarsko-vinarski razvitak od prapovijesti do 1918., čime bi Bosna i Hercegovina postala jedina država s prostora bivše Jugoslavije koja ima cjelovit znanstveno utemeljen pregled vinogradarske prošlosti. Knjiga je pisana na hrvatskom književnom jeziku, a način izražavanja ima sve

odlike znanstveno-popularnoga stila budući da je jasan, živahan, lepršav, mjestimično gotovo poetski. Autor se tako ne obraća samo stručnjacima nego široj čitateljskoj publici koju želi upoznati s rezultatima vlastitoga istraživanja.

Ovo djelo recenzirali su i o njemu dali pozitivnu ocjenu dr. sc. Stjepan Ćosić, viši znanstveni savjetnik u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, dr. sc. Ivica Šarac, docent na Filozofskom fakultetu u Mostaru, te dr. sc. Jakov Pehar, profesor emeritus Agronomskoga fakulteta u Mostaru. Ocjenjivači su jednoglasni u konstataciji da se radi o veoma vrijednom prinosu povijesnoj znanosti koji će postati nezaobilazna literatura gospodarske, kulturne i društvene historije širega područja u vremenskom rasponu od 1800. do 1878. godine.

Knjiga se sastoji od predgovora, uvoda, triju opsežnih poglavlja koja su raspoređena u dva dijela i podijeljena na manje tematske cjeline, sažetka na hrvatskom, njemačkom i engleskom jeziku, literature, bilješke o piscu te dvaju već objavljenih autorovih priloga o izravnim i neizravnim vinogradarsko-vinarskim porezima u BiH od 1463. do 1878. te o glavnim razvojnicama vinogradarske povijesti tradicionalno vinogradarskoga dijela Hercegovine, ljubuško-veljačkoga kraja od 1477. do 1878.

U uvodnom dijelu Kraljević daje uopćen pogled na razvoj vinogradarstva u Bosni i Hercegovini od 1463./82. do 1800. Prema vlastitom priznanju, ali i prema ocjeni recenzenta dr. sc. S. Ćosića, najvrjednije ovdje objelodanjeno otkriće sadržano je u tvrdnji da je u kotromaničkoj i ranoosmanskoj Bosni (bez Hercegovine) vinogradarstvo i vinarstvo bilo iznenađujuće razvijeno.

Glavni dio knjige odnosi se na početke vinogradarsko-vinarske revitalizacije tijekom 19. stoljeća i podijeljen je u dva dijela. Naizmjenično se služeći komparativnom, kronološkom te metodom prepoznavanja teritorijalnoga identiteta i kontinuiteta najvažnijih vinorodnih položaja i vinogorja u BiH, autor nastoji pronaći zajednička obilježja unutar ovih dviju najzapadnijih turskih provincija, uz istodobno jasno isticanje njihovih razvojnih specifičnosti. Konačan rezultat toga istraživanja sadržan je u odgovorima na dva ključna upita što ih Kraljević postavlja u svome završnom razmatranju: 1. zašto je posustala Bosna, vinogra-

darska i vinarska? i 2. zašto je u BiH samo Hercegovina – zemlja grožđa i vina? Odgovori, međutim, nisu jednostavni, a razumljivi su samo u širokom i kompleksnom društveno-povijesnom kontekstu.

Što se uporabe znanstvenoga instrumentarija tiče, valja reći da je ona na iznimnoj razini. Svaka je, naime, teza na odgovarajući znanstveni i metodološki način potkrijepljena, a tuđe su spoznaje, informacije, stavovi i zaključci primjereno citirani i na standardan način povezani s bibliografskim jedinicama. Izlaganje je dinamično, suvislo, bez suvišnih ponavljanja i nepotrebnih digresija. Razdioba na cjeline i podcjenile uspješno je provedena, a pasusi su adekvatno formulirani.

Uzimajući u obzir sve navedeno, posebice činjenicu da u domaćoj historiografiji predmet istraživanja kako je u ovoj knjizi definiran uopće nije istražen i javnosti prezentiran, s pravom možemo reći da se pred nama nalazi jedinstveno i kvalitetno znanstveno djelo s brojnim novim znanstvenim spoznajama i originalnim promišljanjima, pa stoga ono ima neprocjenjivu teorijsku i praktičnu vrijednost. I ovim se djelom mr. sc. R. Kraljević predstavio kao vrstan istraživač, znanstvenik i poznavatelj ove po mnogočemu privlačne, ali uglavnom zapostavljene historiografske problematike. Poželimo mu stoga dobro zdravlje, svjež duh i dosadašnji zanos kako bi mogao uspješno dovršiti planirano kapitalno djelo u kojemu bi sintetizirao sve rezultate svoga dugogodišnjeg napornog istraživanja vinogradarsko-vinarske povijesti Bosne i Hercegovine.

Ivica MUSIĆ